

8. 7. 2015

ID: 98317

Osoba blízká

Jen proto, že jednatel společnosti s ručením omezeným je manželem jednatelky další společnosti s ručením omezeným, nejsou tyto společnosti vůči sobě v poměru osob blízkých.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 ICdo 80/2014, ze dne 16.4.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. Richarda Jasinského, se sídlem v P., jako insolvenčního správce dlužníka HGF DEVELOPMENT s. r. o., zastoupeného JUDr. J.T., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému G. s. r. o., se sídlem v P., zastoupenému Mgr. Ing. T.K., advokátem, se sídlem v P., o odpůrčí žalobě, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 159 ICm 364/2013, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka HGF DEVELOPMENT s. r. o., se sídlem v P., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 59 INS 10401/2011, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. května 2014, č. j. 159 ICm 364/2013, 104 VSPH 125/2014-130 (MSPH 59 INS 10401/2011), tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. května 2014, č. j. 159 ICm 364/2013, 104 VSPH 125/2014-130 (MSPH 59 INS 10401/2011), se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 13. ledna 2014, č. j. 159 ICm 364/2013-96, rozhodl Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) o odpůrčí žalobě Ing. Richarda Jasinského, jako insolvenčního správce dlužníka HGF DEVELOPMENT s. r. o., směřující vůči žalovanému G. s. r. o., tak, že určil, že smlouva o zprostředkování prodeje nemovitostí uzavřená mezi dlužníkem a žalovaným dne 10. října 2006 (dále jen „zprostředkovatelská smlouva“) a finanční plnění dlužníka spočívající v převodu částky 196.350 Kč dne 23. ledna 2007 žalovanému jsou vůči majetkové podstatě dlužníka neúčinnými právními jednáními (bod I. výroku). Dále uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradě nákladů řízení částku 13.600 Kč (bod II. výroku), jakož i zaplatit v téže lhůtě v kolcích soudní poplatek ve výši 2.000 Kč (bod III. výroku).

K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 6.800 Kč (druhý výrok).

Odvolací soud - vycházející z ustanovení § 235 odst. 1, § 239 odst. 3 a § 242 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) - přitakal insolvenčnímu soudu v závěru, že zprostředkovatelská smlouva i plnění, které dlužník na jejím základě poskytl žalovanému 23. ledna 2007, jsou úmyslně zkracujícími právními jednáními dlužníka ve smyslu § 235 odst. 1 a § 242 odst. 1 insolvenčního zákona.

Vědomost žalovaného o úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele, vyplývá podle odvolacího soudu:

a/ (Jednak) ze samotné podstaty dojednané zprostředkovatelské smlouvy, která nepředpokládala žádné skutečné jednání žalovaného za účelem vyhledání potencionálního kupujícího (jenž byl dlužníku znám prostřednictvím bývalého jednatele kupujícího).

b/ (Zejména) z právní domněnky této znalosti dle § 242 odst. 2 insolvenčního zákona, neboť úkon uzavřely osoby blízké.

K pojmu osoba blízká odvolací soud uvedl, že:

1/ Tento pojem upravoval v době uzavření zprostředkovatelské smlouvy § 116 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). Soudní judikatura pak připouští [potud odvolací soud příkladmo poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001, uveřejněný pod číslem 53/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 53/2004“), který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], aby takový vztah vznikl i mezi osobami fyzickými a osobami právními (např. jde-li o osobu fyzickou, která vykonává funkci v orgánech obchodní společnosti).

2/ Při výkladu § 196a zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), dospěla judikatura Nejvyššího soudu [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2010, pod číslem 136)] k obdobnému závěru (že osobou blízkou členům statutárního orgánu obchodní společnosti může být i právníká osoba, např. vykonává-li v této společnosti též funkci člena statutárního orgánu).

3/ K pojmu osoba blízká se ve vztahu k úpadkové situaci dlužníka vyjádřil Vrchní soud v Praze v rozhodnutí ze dne 16. dubna 2009, č. j. 15 Cmo 31/2009-153. Tam dospěl k závěru, že při hodnocení platnosti převodu majetku mezi úpadcem a dalším účastníkem jde o úkon mezi osobami blízkými, jestliže za úpadce a další osobu (obchodní společnost) vystupovali jako jednatelé manželé. K tomuto výkladu se přihlašuje odvolací soud i pro účely této věci.

4/ Při posuzování neúčinnosti úkonů, které dlužník učinil před svým úpadkem, je třeba vycházet ze zásady ochrany jeho věřitelů, která nalezla svůj výraz v části první, hlavě sedmé insolvenčního zákona a díky níž je právní jednání (následně upadlého) dlužníka hodnoceno přísnější optikou než u obecné právní úpravy. Tomu v poměrech insolvenčního řízení odpovídá i výklad pojmu osoba blízká, který je třeba chápat v případě odporovaných úkonů dlužníka v naznačeném širším smyslu.

5/ Jestliže tedy bylo prokázáno, že dlužník uzavřel se žalovaným smlouvu bez hospodářského efektu, jejímž smyslem bylo vyvedení finančních prostředků z jeho majetku na osobu, za kterou jedná ve funkci jednatele N. K. (dále jen „N. K.“), manželka jednatele dlužníka M. K. (dále jen „M. K.“), pak je třeba považovat za osobu blízkou dlužníka i žalovaného (neboť hospodářský efekt smlouvy dopadající ve prospěch žalovaného je v nezpochybnitelném zájmu jeho jednatelky, která za jeho hospodářský výsledek ze své funkce odpovídá). „Vyloučení možnosti postižení“ takového účelového úkonu dlužníka učiněného v neprospěch jeho již existujících věřitelů (kteří navíc své pohledávky následně přihlásili do insolvenčního řízení), by bylo v rozporu se zásadami insolvenčního řízení stanovenými v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona.

Žalovaným vznesená námitka promlčení není na místě vzhledem ke klasifikaci právního jednání dlužníka jako úmyslně zkracujícího mezi osobami blízkými, kde promlčecí lhůta v délce trvání 5 let od uzavření smlouvy či poskytnutí plnění do momentu zahájení insolvenčního řízení dlužníka neuplynula. Vzhledem k tomu, že šlo o úmyslně zkracující právní jednání, neměl odvolací soud za významné ani námitky žalovaného směřující k prokázání toho, že dlužník „v době uzavření úkonů“ dosud nebyl v úpadku.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, že závisí na řešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena a „která má být dovolacím soudem posouzena jinak“. Konkrétně dovolatel uvádí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci co do výkladu ustanovení § 242 insolvenčního zákona a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Prostřednictvím dovolacího důvodu dle § 241a odst. 1 o. s. ř. dovolatel především kritizuje závěr, že zprostředkovatelská smlouva byla uzavřena (a plnění podle ní bylo poskytnuto) mezi osobami blízkými (takže se naplnila domněnka dle § 242 odst. 2 insolvenčního zákona). Poukaz odvolacího soudu na R 53/2004 a na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4822/2008 má dovolatel za nepřiléhavý a závěry obsažené v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 15 Cmo 31/2009 za nepoužitelné na další případy, nadto vzešlé z jiného skutkového základu věci. Mínil, že zprostředkovatelská smlouva nebyla uzavřena mezi osobami blízkými a nebylo prokázáno, že by mu byl znám údajný úmysl dlužníka zkrátit své věřitele.

Vzhledem k výše uvedenému pak dovolatel namítá, že odvolací soud měl přihlídnout k jím vznesené námitce promlčení, když podmínky pro uplatnění žalobního nároku v pětileté lhůtě nebyly splněny (nešlo o úmyslně zkracující právní jednání) a jednoroční lhůta již uplynula.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud má dovolání v dané věci za přípustné dle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchyloval (jak rozebráno níže) od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b/ věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d/ věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Dle ustanovení § 242 insolvenčního zákona odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátit uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (odstavec 1). Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám (odstavec 2). Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení (odstavec 3).

V této podobě platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době jeho přijetí a později nedoznala změn.

Podle ustanovení § 116 obč. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném) osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru

rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

Odvolací soud založil své závěry o aplikaci § 242 insolvenčního zákona na úsudku, že žalovaný (dovodatel) je osobou dlužníku blízkou, jelikož v době uzavření zprostředkovatelské smlouvy (10. října 2006) byla jednatelkou žalovaného (dovodatele) N. K., manželka tehdejšího dlužníkovy jednatele M. K.

V posouzení, kdy je právnická osoba osobou blízkou jiné právnické osobě, je judikatura Nejvyššího soudu ustálena v následujících závěrech:

1/ Právnická osoba se ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. považuje za osobou blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), jakož i tehdy, je-li dlužník společníkem, členem nebo zaměstnancem této právnické osoby (popřípadě má-li k ní jiný obdobný vztah) a současně, kdyby důvodně pocítoval újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní (R 53/2004).

2/ Fyzické osoby, které činí (mohou činit) jménem právnické osoby právní úkony, jsou - i z hlediska ustanovení § 196a obch. zák. - osobami blízkými této právnické osobě (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4822/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2014, sp. zn. 29 Cdo 3301/2012, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2015, pod číslem 7).

3/ Okolnost, že právnická osoba na straně jedné a fyzická osoba na straně druhé mají společnou osobu blízkou, z nich ještě nedělá osoby, jež jsou si navzájem blízké (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2013, sp. zn. 29 Cdo 1212/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2014, sp. zn. 29 Cdo 80/2013, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3301/2012).

4/ Ze skutečnosti, že společnost s ručením omezeným je osobou blízkou své jednatelce, bez dalšího neplyne, že tato společnost je (současně) osobou blízkou manželku jednatelky (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1212/2012, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3301/2012).

Jakkoli šlo o výklad pojmu osoba blízká podaný k ustanovení § 42a obč. zák., respektive k ustanovení § 196a obch. zák., Nejvyšší soud nevidí žádný důvod pro odchylné pojetí téhož pojmu při výkladu ustanovení § 242 insolvenčního zákona.

Z citované judikatury se pak podává, že názor, podle kterého je společnost s ručením omezeným považována za osobu blízkou jiné společnosti s ručením omezeným jen proto, že jednatel první společnosti s ručením omezeným je manželem jednatelky druhé společnosti s ručením omezeným, Nejvyšší soud nemá za správný.

Pro poměry upravené insolvenčním zákonem není důvod na tomto závěru ničeho měnit ani s přihlédnutím k základním zásadám insolvenčního řízení. Poukaz odvolacího soudu na ustanovení § 5 písm. a/ insolvenčního zákona byl v dané věci nepřiléhavý, když zásada v tomto ustanovení formulovaná v žádném směru nepředikuje způsob, jakým by mělo být v insolvenčním řízení nakládáno s pojmem osoba blízká právnické osobě a dozajista nevybízí k potřebě odchylné interpretace tohoto pojmu.

Lze tudíž shrnout, že jen proto, že jednatel společnosti s ručením omezeným je manželem jednatelky další společnosti s ručením omezeným, nejsou tyto společnosti vůči sobě v poměru osob blízkých.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v tomto ohledu správné není.

Závěr, že šlo o úmyslně zkracující právní úkon (právní jednání) má podle odvolacího soudu plynout též „ze samotné podstaty dojednané zprostředkovatelské smlouvy, která nepředpokládala žádné skutečné jednání žalovaného za účelem vyhledání potencionálního kupujícího“ (jenž byl dlužníku

znám prostřednictvím bývalého jednatele kupujícího). Z toho, že šlo o právní úkon ekonomicky nevýhodný pro majetkovou podstatu dlužníka, který navíc vzhledem ke „znalostem“ dlužníka nepředpokládal odpovídající aktivitu žalovaného, však závěr, že v úmyslu zkrátit věřitele dlužníka jednal i žalovaný, též bez dalšího neplyne. K rozdílu mezi nedbalostí a úmyslem (lhostejno, že při výkladu odpovědnosti za škodu) srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. 21 Cdo 2811/2013, uveřejněný pod číslem 24/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tak ani potud neobstojí.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislého výroku o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)